

BOEKBESPREKING

Gevleugelde geschiedenis van Nederland

AYLEEN SCHOLTE

Gevleugelde Geschiedenis van Nederland onder redactie van Jan Luiten van Zanden is uitgegeven door ambo|anthos en kost €45,-.

Boeken

In het boek *Gevleugelde geschiedenis van Nederland* (Nieuw Amsterdam, 2022) schrijven verschillende historici en onderzoekers over de vogels van Nederland. De wetenschappelijke bundel belicht de eeuwenoude band tussen vogel en mens in al haar facetten. Het boek bestaat uit dertig op zichzelf staande hoofdstukken, die duizenden jaren beslaan: van de oudheid ('De avifauna van Julius Civilis') tot zeer recente geschiedenis ('Vogelen als coronahobby'). Maar wat is die gevleugelde geschiedenis? Tijdens het lezen kom je erachter dat het een historie is met curieuze verhalen, met soms wrede banden tussen mens en dier, maar bovenal dat onze passie voor vogels geen recente ontdekking is.

Vogels in de kunst

Een terugkerend thema in het boek is de kunst. Vanaf de zestiende eeuw werden vele inheemse vogelsoorten geschilderd door kunstenaars. Onder andere door Vincent van Gogh. Dat deed hij nadat hij geïntrigeerd was geraakt door een boek dat een vriend hem gaf. Van Gogh ging hierin zo ver dat hij anderen vroeg om een nest uit de bomen te snijden. Het liefst met eieren en vogel er nog in. Eén gulden betaalde hij voor een leeg nest, en zelfs twee als je iets meer je best deed.

Ook Jeroen Bosch blijft niet onbenoemd. Hij schilderde zowel fantasievogels als bestaande soorten. Hij deed dat echter niet omdat hij ze zo mooi of liefelijk vond. Thijs Caspers, de schrijver van

dit hoofdstuk, legt uit dat vogels in de middeleeuwen symbool stonden voor 'langsnavelige viezeriken, hoerenlopers, driftkickers, zuipschuiten en onbetrouwbare sujetten (schoften)'. Bosch laat dat in zijn meesterwerk 'De tuin der lusten' duidelijk blijken. In het boek wordt dit leuk uitgelegd door Caspers.

Vogels in de keuken

Vogels werden ook graag gegeten. Uiteraard doen we dat nog steeds, maar de eeuwenlange traditie is fascinerend. Zo verhaalt Theo de Jong. De culinaire vogelliefhebberij stamt al uit de Romeinse tijd. In het verhaal van Roel Lauwerier is een afbeelding te zien van een urn met 28 Zanglijsterborstjes. Voor de Romeinen waren lijsters een delicatessen. Deze zanglijsters

zijn hoogstwaarschijnlijk gevangen in de bossen van de Ardennen. De borstjes werden geconserveerd met zout of honing, in de urn gestopt en op transport gezet naar Nijmegen. Bij het openen van deze specifieke pot was het vlees echter waarschijnlijk bedorven waardoor het met pot en al is weggegooid. Vervelend voor de Romeinen destijds, interessant voor een historicus als Lauwerier.

Vogelonderzoek

Geveugelde Geschiedenis sluit wat vrolijker af. Want gelukkig worden vogels tegenwoordig in Nederland niet meer zo vervloekt als vroeger en staan er geen zanglijsters meer op het menu. Rond 1900 vond er een kentering plaats en wilden we graag weten hoe het met onze vogelpopulatie gesteld is. Jac. P. Thijssse was hier een koploper in en maakte zich bestuurlijk druk over de hoe het ervoor stond met onze vogels, met name de broedvogels. Samen met Eli Heimans schreef hij in 1901 een artikel over het aantal broedvogels in het Vondelpark. Als telmethode luisterde hij naar de zang, een methodiek die breed navolging zou krijgen.

Later, in 1973, kwam de Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland (SOVON) van de grond. Deze organisatie houdt zich nu nog steeds bezig met vogeltellingen. In Engeland werd tien jaar eerder al een organisatie opgericht die vogels monitorde. Ook waren de Engelsen al bezig met een broedvogelatlas-project. Na vijf jaar veldwerk, uitgevoerd door 2000 vrijwilligers, publiceerde SOVON in 1979 de eerste Nederlandse broedvogel-

De uit de kluiten gewassen **Reuzenalk** werd 75 cm lang en woog zo'n 5 kilo.

atlas. Dat we zoveel van vogels zouden gaan houden hadden ze in de oudheid vast nooit kunnen bedenken.

De bewondering spat er vanaf

In de inleiding van het boek schrijft Jan Luiten van Zanden dat de auteurs de opdracht hadden gekregen om met nieuwe ogen vol bewondering naar vogels en hun geschiedenis te kijken. Naar mijn mening is dit zeker geslaagd. Het begint al met de prachtige voorkant van het boek, daar spat de bewondering vanaf. Dat werkt aanstekelijk, je gaat zelfs de meeuwen op de Albert Cuypmarkt bewonderen. En hoewel het een wetenschappelijke bundel is, is het voor de leek goed te lezen. De kwaliteit van de bijdragen wisselt, maar omdat

het korte, op zichzelf staande verhalen zijn kan je met een gerust hart een hoofdstuk overslaan. Het boek behandelt een verscheidenheid aan onderwerpen en biedt zo voor ieder wat wils. Kortom, een aanrader! ✌

**WIL JE KANS
MAKEN OP HET
RECENSIE-EXEMPLAAR?**

Stuur dan voor
1 december een mailtje
naar [secretariaat@
vogelsamsterdam.nl](mailto:secretariaat@vogelsamsterdam.nl)